

Uredništvo in uprava:
Ljubljana,
Šelenburgova ulica št. 6/II.

DELAVEC

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokrajinski odbor GDSJ.)

Izhaja vsak četrtek.

Stane posamezna šte. 1 Din,
mesečno Din 3.—, celoletno
35 Din. — Za člane izvod
po 60 para.

Oglaš po dogovoru.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani, ter opremljeni
s štamp. dotične organizacije.
Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije so poštne
proste.

Mezdno gibanje pri K. I. D.

Osrednje društvo kovinarjev je vložilo dne 23. maja vodstvu Kranjske industrijske družbe na Jesenicah spomenico, v kateri je v glavnem zahteva po zvišanju plač, delavskih dopustov in nekaterih higienskih naprav.

Treba je takoj povdariti, da izgleda zahteva po zvišanju plače za 40% le na prvi pogled precej visoka, če pa pomislimo, da je to le povišek na temeljne plače, ki so na Jesenicah precej nizke, bomo pa takoj uvideli, da je spomenica dokaj skromna. Na skupne prejemke bi ne znašal ta povišek niti 20%.

Tudi zahteva po delavskih dopustih gotovo ni neupravičena, zlasti še, če to zahtevo primerjamo s tem, kar delavci v drugih državah že imajo. V naši spomenici je predlog naj dobe oni, ki so zaposleni od 1 do 5 let 6 dni letno plačanega dopusta. Oni, ki so zaposleni od 5 do 10 let, naj dobe 10 dni in oni, ki so zaposleni nad 10, naj bi pa dobili 14 dni dopusta na leto.

Ta zahteva je že s tem utemeljena, ker so taki dopusti v naši državi že v marsikaterem podjetju upeljani, v inozemstvu bi pa podjetje, ki bi taki delavski zahtevi ne ugodilo, naletelo na splošen odpor vsega javnega mnenja.

Glede higienskih naprav je pa treba ugotoviti, da so vključ dobri volji g. generalnega ravnatelja, ki jo je glede higienskih naprav ob vsaki priliki pokazal, vendar posamezni podrejeni faktorji, bodisi po navodilu ali brez navodila, to delavsko željo absolutno sabotirali. Za enkrat, ko imamo še upanje, da bo cela zadeva vendarle rešena mirnim potom, ne maramo vlačiti vsega tega v javnost, čeravno je to poglavje prav temni madež na vodstvu K. I. D.

Na to spomenico najprvo sploh nismo dobili nobenega odgovora. Po večkratnih urgencah, ko je razburjenje delavstva že tako naraslo, da se je bilo bati konflikta, nam je podjetje dne 13. junija poslalo naslednji dopis:

Na Vaš cenjeni dopis z dne 10. t. m. Vam sporočamo sledeče:

Kakor smo že zaupnikom delavstva natančno obrazložili, nam z ozirom na nepovoljni poslovni položaj nikakor ni mogoče, da bi delavske mezde zvišali. Označeni nepovoljni položaj izhaja iz splošne gospodarske depresije v naši dr-

žavi in v sosednjih deželah, izostaja v eksportu, iz pritiska inozemske konkurence, ki nas izpodriva celo v naši državi, ker ji s svojimi produkcijskimi stroški ne moremo slediti, slednjič iz izostajanja naročil, povzročenega po tu navedenih vzrokih. Očividni dokaz za te okoliščine je dejstvo, da smo baš v zadnjih dneh vsled pomanjkanja naročil morali zelo omejiti obratovanje v dveh važnih obratih, v železni in tvornici železnikov. Kedar bo za delavstvo teh obratov zopet dovolj primerne dela, nam je danes sploh nemogoče predvidevati. Zaloge naših izdelkov so že tolikšne, da jih ne moremo še nadalje pomnoževati.

Svojemu delavstvu smo vedno izkazovali naklonjenost in tega načela se hočemo držati tudi v bodoče. Sedanji težavni položaj nam pri najboljši volji ne dovoljuje nikake podražitve naše produkcije, kajti s tem bi svojo konkurenčno silo le še bolj oslabil.

Prosimo Vas, da izvestite delavstvo o teh okoliščinah, in da vplivate nanj v pomirljivem smislu.

Z odličnim spoštovanjem

Kranjska industrijska družba.

Osrednje društvo kovinarjev ni organizacija, ki bi ne imela poguma povedati na vse strani resnice, in ki ni konfliktov in bojov samo zato iskalo, da so boji. Vendar mora z vsem povdorkom povedati, da je treba za pomirjenje tudi dejanj, ki pomirjajo, ne samo lepih besed. Treba je pomisliti, da so življenjske razmere jeseniškega delavstva res težke. Na nekaterih primerih, ki je danes samo zato ne navajamo, da ne zastrupljamo po nepotrebnem oziroma, bi se videlo v podjetju, da so nedostaki, ki delavstvo razburjajo in ki se dajo brez velikih žrtev odpraviti. Zato Osrednje društvo kovinarjev zgornjega dopisa ni moglo vzeti molče na znanje, ampak bo svojo podružnico na Jesenicah z vsemi sredstvi podprlo.

Upamo, da to ne znači nujno konflikta, in da se najde po povratku gospoda generalnega ravnatelja pot, ki bo pomirila duhove z dejanji.

Če pa bi se v svojem upanju varali, potem bi moral biti boj.

V tem slučaju bi morala kovinarska organizacija pokazati, da vsiljene boje sprejema in z vso odločnostjo vodi.

dalje molčati večjo škodo, in ko je postalo potrebno, da odgovorimo pred vso javnostjo zato, da nas sliši vse delavstvo.

Tudi strokovno organizirano delavstvo. Zakaj povdariti moramo, da je vse delavsko gibanje nerazdružljiva enota. Marsikdo, ki to čita si bo morda mislil: Kaj nas vse to briga? Mi imamo svoje strokovne organizacije zato, da se bori- mo z njihovo pomočjo za boljše plače in boljše življenjske pogoje. Politiko in zlasti pa še gospodarske organizacije pa pustimo pri miru. Ta ugovor bi držal, če bi vse troje ne bilo v ozki, nerazdružljivi zvezi. Zavedati se moramo, da se politično razbit in razdrobljen proletarij tudi za svoje plače veliko težje bori, kakor politično močan in kulturno izšolan proletarij.

Politična zaslomba in izobraženost delavstva je včasih toliko, včasih pa še več vredna, kot štrajk.

Gospodarske organizacije pa so za celo gibanje zopet zato velikega pomena, ker podpirajo delavske strokovne, politične in kulturne organizacije. Tiskarne, delavski domovi in podobno — so potrebna oporišča za delavski pokret. Zato je naravno, da se morajo zanimati za usodo vseh organizacij, ki imajo v rokah ta oporišča, tudi delavske strokovne organizacije.

To je razlog, da preko sobotnega uvodnika v »Napreju« ne moremo iti več mirno na dnevni red. Predsednik in tajnik Strokovne komisije, ki bi nastopala v odborih gospodarskih organizacij proti interesom delavstva in zastopala pri tem osebne koristi, — kakor jima očita to v sobotni številki urednik »Napreja«, — bi ne smela ostati niti trenutek na svojih mestih.

Zato bosta izčrpno pojasnila vso zadevo Strokovni komisiji in ji stavila vprašanja zaupanja.

V informacijo najširšega članstva pa naj služi sledeče.

II.

Piscu teh vrst se očita, da je sokriv, da so izgubile delavske organizacije odločujoč vpliv na Blasnikovo tiskarno v Ljubljani in da je spravi sedaj zajedno s s. Svetkom delavske organizacije tudi ob odločujoč vpliv v Ljudski tiskarni v Mariboru. On je baje tudi kriv, da sta obe tiskarni delniški družbi, kar baje že samo na sebi onemogoča, da bi imele naše organizacije na ti tiskarni kak vpliv.

Kaj je na tem resnice? Jaz nisem delal pravil ne za eno, ne za drugo tiskarno. Ako pa bi jih bil, bi prevzel nase radevolje greh, da bi bil pravila ravnotako sestavil, kakor so. Oblika delniške družbe je za velika podjetja edino prikladna. Prazna izmišljotina je, da bi ta oblika onemogočila, da bi bili taki zavodi podrejeni delavskim organizacijam. Gre le zato, da obdrže delavske organizacije pod svojim vplivom večino delnic. Na tem pa sem jaz z veliko vztrajnostjo delal. Včasih se mi je to posrečilo, včasih pa so bile razmere silnejše, nego jaz. Zelo pogosto me je cviral pri mojem delu poleg drugih s svojo trmo in nesposobnostjo tudi urednik »Napreja«. Pri nakupu Blasnikove tiskarne sva poleg mnogih drugih gotovo nekoliko sodelovala tudi s sodr. Svetkom. Jaz vsaj toliko, da sem pisaril v Ameriko pisma, v kojih sem poskušal razložiti ameriškemu sodrugom velik pomen lastne tiskarne za gibanje. Sodrugi Svetek pa v toliko, da je zajedno s sodr. Elb. Kristanom z agitacijo

v Ameriki odločilno pripomogel, da se je odločilo pod delavskim vplivom stojiše Republicansko združenje, nakupiti za poldrug milijon delnic pri tiskarni, ki naj bi bila oporišče za delavsko gibanje v stari domovini. S tem denarjem bi se bilo lahko dobilo odločilen vpliv na Blasnikovo tiskarno. Vendar se tega ni napravilo. Takratni predsednik maelone vseh naših gospodarskih organizacij Anton Kristan je utemeljeval to s tem, da je treba zagotoviti primeren vpliv na tiskarno tudi domačim delavskim organizacijam, in da je treba nekaj dati njim na razpolago. Te delnice so prišle pozneje po dogovoru med Kristanom in Prepeluhom, v privatne roke. Jaz jima tega nisem mogel zabraniti. Ona dva sta imela položaj v rokah že od vsega početka, ker sta bila na odločilnih mestih v gospodarski organizaciji, in ker sta pri nakupu tiskarne odlično sodelovala. Strankin tajnik je imel mnogo več formalne možnosti, da bi se temu uprl, ker je zastopal vsaj ameriškanske delnice. Še več! Smelo se lahko trdi, da je sokriv, da so se razmere tako razvijale, ker je združeval s svojimi brezumnimi napadi na vse strani, ki so prihajali vedno ob najbolj nepravem času, čisto najbolj nasprotujoče si interese med delničarji proti sebi, s tem pa tudi proti organizaciji, ki jo je zastopal. Vsekakor pa ne morem biti za vse to jaz niti v najmanjši meri odgovoren. Moj notranji odpor proti temu in podobnim pojavi, je bil tak, da nisem vzdržal na štrikrat bolje plačanih mestih, kakor je moje sedanje, samo zato, ker sili odgovornosti polna mesta h kompromisom, ki so mi postali neznesni. A vse to uredniku »Napreja« ni dovolj dokaza. On me mirno uvršča med sile, ki sili s svojim skrivnim delom proletarij v robstvo.

Kar pa se »Ljudske tiskarne« tiče, je vse skupaj, kar se piše po »Napreju«, neresnično. Pri tej tiskarni so imele delavske organizacije vedno večino in jo bodo tudi obdržale.

Uredniku »Napreja« samo to ni po volji, da mu delavske organizacije ne puste vihteti nad tem lepim podjetjem njegovega operacijskega noža, pod katerim umrje v najkrajšem času vsak bolnik sigurne smrti.

Zadnje dni so obstojale možnosti, da izgube delavske politične in strokovne organizacije del svojega vpliva v tej tiskarni na korist našim gospodarskim organizacijam. To bi ne bila bogvekakšna nesreča, — ker koncem koncev je naše gibanje vendarle enota.

Vendar se mi zdi, da je prav, da varujejo v tem trenutku politične in strokovne organizacije skrbno svoj vpliv na tiskarno, ker so ožje združene z delavskim pokretom in ker so na vse strani bolj neodvisne, kakor so danes naše gospodarske organizacije. Zato se je začela in menda lahko rečemo tudi dovršila akcija v tej smeri. Tudi predsednik in tajnik Pokrajinskega odbora sta bila o njej pravočasno obveščena in povabljeni, da sodelujeta. Pokrajinski tajnik je akciji nasprotoval — ker ni maral priznati dejstva, s katerim se danes mora računati, — dejstva, da obstajajo jako široki krogi socialističnega delavstva, ki jih je odbil Pokrajinski odbor popolnoma od sebe, s kojimi pa mora danes vsaka realna delavska politika tudi računati. Zato je prevzela vodstvo tozadevnih prizadevanj Strokovna komisija, ki bo skušala rešiti to težko vprašanje tako, kakor bo to interesom socialističnega delavstva v Sloveniji naj-

Filip Uratnik.

V pojasnilo in obrambo.

I.

Zadnji čas prinaša list »Napreju« ce- le uvodnike o razmerah v naših gospodarskih organizacijah.

Čerav se bavijo ti uvodniki zelo pogosto tudi z menoj in bi izgledalo vsled tega, da je moja dolžnost, da na nje odgovorjam, sem dosedaj na vse to dosledno molčal, ker se zavedam, da je od sedanjega urednika »Napreja« proklamirano načelo brezpogojne javnosti za naše organizacije skrajno škodljivo, za gospodarsko pa še prav posebno. Zakaj? Naše organizacije se razvijajo v kapitalistični družbi in so obdane na desno in levo od sovražnikov. Mi se nahajamo v težki bojni fronti. V tej bojni fronti je ravno tako napačno o vsakem ukrepu naših organizacij tako pisati, da slišijo to tudi nasprotniki, kakor bi bilo napačno, ako bi se dogajalo kaj takega v strelnem jarku. Treba je ponovno povdariti, da smo dolžni dajati račune

pač svojemu članstvu, ne pa nevtralnimi ali morda celo sovražni širši javnosti. Na občnih zborih, sejah in strankinih zborih je treba govoriti o vsem odkrito in jasno. Člani imajo pravico, da zado- be vpogled v vsa važnejša organizacijska vprašanja. Nečlani pa te pravice nimajo. Naše časopisje je namenjeno v prvi vrsti članom. Vendar pa ne smemo nikoli pozabiti, da ga čitajo tudi nečlani. Zato se v njem ne sme pisati vedno o vsaki stvari, kakor bi človek hotel. Le norec bi mogel zahtevati, naj se razlaga po našem časopisju podjetni- kom ustroj in napredek naših strokovnih organizacij in naj se obvešča o vsaki naši bojni akciji sproti tudi sovraž- nika. Čisto enako je tudi v politiki, prav posebno pa še v gospodarstvu. Jaz se tega dobro zavedam in samo tako si je razlagati, zakaj tako dolgo nisem po- jasnili v časopisju stvari, ki jih je lahko pojasniti in razjasniti. Zdi pa se mi, da smo prišli do tiste meje, ko pomenja

bolje odgovarjalo. Predsednik in tajnik komisije se bosta ravnala natanko po sklepih najmočnejšega delavskega predstavništva v Sloveniji.

Upam, da lahko pričakuje naše delavstvo pri vsem tem mirno nadaljnjega razvoja dogodkov. V kratkem se vrši občni zbor Ljudske tiskarne, o kojem bomo izčrpno poročali. Povedati pa moramo, da nas takih podpor, kakor nam jih nudi v težkih položajih zadnji čas naše glavno glasilo — Bog obvaruj. —

Nekaj opazk k mezdni politiki.

V vsakem boju moramo čim najnatančneje poznati bojno polje, na katerem se morajo čete gibati. To je silno važen pogoj za uspeh vsake akcije.

Kakor za vse boje, tako velja to pravilo tudi za mezdne boje med delavci in podjetji. Delavske organizacije so tozadevno vse premalo pripravljene. — Tako prihajamo često k meznim gibanjem, ne da bi imeli pravi pregled čez sile vseh nasprotnikov, — in smo v tem oziru gotovo vedno na slabšem, nego nasprotniki.

Najlažje bi bilo zavzeti povsod pravo stališče, ako bi imeli popolen pregled čez vse gospodarstvo v podjetjih, pri kojih delamo. S tem bi se morali posamezni obratni odbori zelo intenzivno baviti. Pri podjetjih, ki polagajo javne račune in kjer si je mogoče dobiti računsko zaključke (dehiške družbe), bi si moral dobiti odbor za vsa leta take računsko zaključke v roke. En izvod naj se pošilja Strokovni komisiji, ki bo znala najti iz teh zaključkov marsikako sodbo o stanju in gospodarstvu posameznih podjetij. Važno je, če je mogoče ugotoviti, kakšno blago in v kakšnih množinah se v posameznih tovarnah proizvaja, kakšne surovine se za izdelovanje tega blaga rabijo in v kakšnih množinah, ali dela podjetje za lastnim kapitalom ali s krediti in s kakšnimi, koliko se izda za plače delavstva in uradništva itd.

Skratka: ako bi mogla stopiti mezdna organizacija k pogajanju s pravnim in točnim proračunom za gospodarstvo v obratu, bi imela v rokah silno močno orožje za obrambo svojih pravic.

Vemo, da je do tega orožja strokovnim organizacijam težko priti. Podjetja prikrijevajo pravo stanje, kjer le morejo, pod plašč takozvane trgovske tajnosti. In še tam, kjer se do gradiva pride, ga naši strokovni odbori ne znajo prav uporabiti, ker se z gospodarstvom niso vajeni pečati in ne znajo številke prav čitati.

Kljub temu velja, da poskusimo! — Kakor slabi smo sami, tako močni smo v organizaciji, ki se mora s časom tako razviti, da bo tudi kar se gospodarskega pogleda in vpogleda tiče, kapitalistu enakovreden nasprotnik.

Strokovni odbori, ki se bodo na tako delo vrgli, bodo vršili koristno nalogo, bodo širili svoje obzorje in silno ojačili našo moč.

Tako bo dobil proletarijat v svojih zaupnikih dobro vodstvo, kar je predpogoj za vsak uspeh. In za prepire bo ostalo manj časa, ker se nam bodo naenkrat oči odprle, da bomo videli, — koliko je v naših organizacijah dela, kako široko je polje za vsakega, ki hoče delati in dokazati, da zna kaj družega, kakor zaletavati se v svojega sosedu.

K izrednemu občnemu zboru Konzumnega društva.

V nedeljo, dne 17. junija t. l. se je vršil v Ljubljani izredni občni zbor naše največje gospodarske organizacije: »Konzumnega društva za Slovenijo«.

Na tem občnem zboru se je napravil za nadaljni razvoj zadruge silno važen sklep o povišanju zadrugskega deleža. Iz vse Slovenije zbrani delegati so sklenili soglasno, da se poviša zadrugi delež na 300 Din.

S tem je dobila zadruga v deležih in enkratnem jamstvu kreditno podlago nad 10 milijonov dinarjev, kar bo skupaj z rezervami sigurna in trdna podlaga za nadaljni razvoj in napredek zadruge.

Povišanje deležnega kapitala bo takoj povečalo njen kredit.

Vendar bo prišel včerajšnji sklep do polne veljave šele takrat, ko se bodo povišani deleži tudi polnovplačali.

Šele to bo oprostilo zadrugo končno veljavno tujih, zlasti dragih bančnih kreditov, kar je v največjem interesu vsega članstva, posredno pa tudi vsega delavstva. Zato naj vse delavstvo težko delo za čim popolnejšo izvršitev nedeljskega sklepa z vsem povdankom podpre.

Zlasti je to dolžnost vseh tistih, ki važnost in pomen tega sklepa uvidevajo, in ki vedo, da tvorijo vse panoge delavskih organizacij nerazdružljivo enoto.

Pričakujemo, da bo storilo vodstvo zadruge vse, da izkoristi za zgradbo te lepe organizacije vse idealne sile delavskega pokreta.

Kakor pri vsaki organizaciji, tako je tudi tukaj težko graditi. Zadruga trgovina je sama le člen v vrsti kapitalističnega gospodarstva. Zveze na desni in levi ji določajo smer, trg ji določa z nepobitno silo dnevne cene.

Pri tem položaju se na neposredni materialni interes posameznih zadrugnikov ne sme vsega zidati. To so sile, ki lahko rušijo in razdirajo, ker se prenapetih pričakanj v tej smeri ne da zadovoljiti in ker razdirajo, zaostajajo dejstva čisto tudi za najskromnejšimi obljubami.

Zadrugniki morajo imeti pred očmi samo eno, in to mora biti dovolj, da jih združi okrog zadruge.

Delavsko gibanje se je cepilo na dve poli takrat, ko je bil en del proletariata mnenja, da je že prišel čas, da prevzame politično oblast v svoje roke, drugi del pa je mislil, da mu more ministerializem res prinesiti trajne uspehe. Danes sta oba dela proletariata spoznala svojo usodno napako in so bili s tem seveda odstranjeni vzroki, da se delavski pokret še nadalje razceplja. Tu je že dan prvi predpogoj za zopetno zedinjenje, ki so ga do danes ovirale razlike, ki so imele vzroke v načelnem nasprotstvu.

Kot drugi pogoj za zedinjenje je danes neodvisnost od vseh delavskih strank. Ko si bo proletarijat ustvaril strokovne organizacije, ki bodo neodvisne od posameznih političnih strank, bo zedinjenje popolnoma omogočeno. Verska in narodna vprašanja proletariata ne smejo ovirati, da bi si ustvaril enotne strokovne organizacije.

Kot četrti pogoj zedinjenju je demokracija, brez katere enotna strokovna organizacija ne more obstojati. O vseh vprašanjih sme delavstvo debatirati in sklepati. Manjšina pa se mora podvreči sklepom večine.

Idealno bi bilo, da bi si proletarijat stvaril zopet na vseh poljih svoje enotne organizacije. Za danes je to še nemogoče, ker proletarijat ločijo na političnem polju še vedno precejšnje razlike.

Tam, kjer se proletarijat bori za boljši vsakdanji kruh, tam se pač proletarijat ne more razlikovati.

Zedinjenje strokovnih organizacij — to je danes nujna potreba vsega našega delav-

stva. Ce je bil kedaj potreben proletariatu revolucionarni klic Karla Marksa: »Proletarci vseh dežel združite se!« tedaj mu je danes. Delavstvo pa naj ta klic tudi vpoštevaja in se po njem dosledno ravna.

Zadnje pa velja seveda le v tem slučaju, če se zadruga res upravlja v tem duhu. Priznamo, da obstojajo tozadevne težave, izvirajoče zlasti iz tega, ker delavski pokret ni enoten. Vendar bomo tudi v teh težkih razmerah lahko čutili, ali obstoja volja vzdržati tudi za zadrugo nujno potreben stik z gibanjem kot celoto. Če se bo ta volja v vedno jačji meri kazala, mislimo, da ne bo prihajalo v nekaterih podružnicah do zadrugi kvarnega nesoglasja med članstvom in zadrugnim vodstvom, kakor je prišlo do izraza v predlogu zastopnika vodmatske podružnice, ki je hotel privoliti v izpremembo pravil le pod pogojem, da se izpremene pravila tako, da bi v bodoče v načelstvu zadruge ne bilo nastavljenih članov.

Nobenega dvoma ni, da je bil ta predlog slabo pripravljen, slabo podprt in da je moral biti zato odklonjen. Tudi ni dvoma, da bi bilo mogoče odkloniti tak predlog tudi pri drugačni pripravi, ker govori mnogo razlogov proti njemu, kakor so na drugi strani gotovo tudi razlogi, ki govorijo zanj.

Vendar bi bili radi videli o tem mirnejšo razpravo, ki bi duhove bolj pomirjala. Za bodoče bi vodstvo to razpravo v prilog sedanjih pravil prav lahko v tem že v naprej odločilo, da bi ustvarilo čim najpristranejši stike s svojim članstvom in delavskimi organizacijami sploh, in da bi dvignilo vero, da je društvo lahko tudi pri sedanji sestavi vodstva res delavski zavod.

Naj se vsi merodajni faktorji zavedajo, da gre edino zato, naj ne iščejo v vsakem opozicijskem pojavu namenov, ki jih ni, in naj ne govorijo več tako, kakor so baje lansko leto na članskem zborovanju v Vodmatu. Take izjave so daleč od resnice in od načina, kako se težki problemi pravilno in dobro rešujejo.

Poslovanje boln. blagajne.

Že pred mesecem dni (19. maja) smo opozorili v našem listu na počasno izplačevanje bolniške podpore potom bolniške blagajne. Proti temu dobivamo dan na dan pritožbe. Zato moramo pojasniti, kje so vzroki zato.

Kolikor nam je znano, je bolniška blagajna, z namenom, da zmanjša svoje režijske stroške, delo v blagajni centralizirala. Poslovalnicam je bil odvzet precejšen del delokroga. Tako jim je

bilo odvzeto tudi izplačevanje podpor, katero izplačuje sedaj centrala, potom nakazil po čekovnem uradu.

Centralizacija, če je zmerna, prav mnogokrat aparat zboljša, in pa kar je glavno, ga poceni. Seveda je mogoče, da bodo morali odgovorni faktorji še premisliti, ali niso šli s to centralizacijo morda predaleč. Pretirana centralizacija zakrivlja često, da delo zaostaja, in da se pritožbe nad slabim poslovanjem množe.

Vodstvo blagajne je reorganiziralo poslovanje menda po nemškem vzoru.

Kakor se spominjamo, je bil poslan svoječasno g. šef-zdravnik dr. Bleiweis v Berlin, da preštudira tamkajšnje razmere v bolniškem zavarovanju. Vodstvo blagajne je vsekakor na podlagi teh referatov preuredilo poslovanje po nemškem vzoru. Pri tem je morda premalo vpoštevalo, da je poslovanje nemških blagajn prilagojeno nemškim razmeram, in da mora biti poslovanje naših blagajn prilagojeno našim razmeram.

Poslovanje potom čekovnega urada je idealno, a pogoj je, da čekovni urad res idealno posluje. V Nemčiji je poslovanje pošte vzorno, tam raznašajo pošto vsak dan trikrat. Verujemo, da je tam tudi bolniškim blagajnam omogočeno poslužiti se tega blagoslova.

Pri nas imamo pa z našim čekovnim uradom (ki je istotako šele v povojnih) dokaj žalostne izkušnje. Prav nedavno se je pri nas dogodil slučaj, da nam je bil 26. maja v Mariboru nakazan denar, obvestilo od ljubljanskega urada pa smo dobili šele 3. junija, torej z osemindnevno zamudo. Ta slučaj kaže, da naš čekovni urad ni dorastel nalogi, prevzeti nase tako ogromno poslovanje, kakoršno imajo ravno naše bolniške blagajne.

Treba bi bilo razmisliti, če bi ne kazalo denarno poslovanje prenesti na poslovalnice, ki so dokaj gibčno poslovale. Ugovor, da se je zgodila tu ali tam kakšna defraudacija nas ne more ustrašiti, kajti defraudacije se dogajajo več ali manj v vseh uradih. Zlasti pri bankah so zelo pogoste, če prav je ravno bančno poslovanje silno centralizirano.

Moralno manj vrednih ljudi je dobiti povsod, zlasti še v povojnem času, zato je s temi izgubami treba pač računati. Proti defraudacijam je edini lek v tem, da se jih ne zataša in da se vsak tak človek zaveda, da je v dotičnem zavodu tak red, da mu bodo prišli prej ali slej na sled, in da bo neusmiljeno kaznovan.

Upamo, da nam ni treba posebej povdarjati, da s tem našim člankom nismo hoteli nikomur škodovati, in da je naš edini namen opozoriti na kritiko, ki se pojavlja proti načinu izplačevanja podpor pri bolniški blagajni med delavstvom. Seveda je v listu prostora tudi za tiste, ki se z našimi izvajanjmi ne strinjajo.

Ko so se pojavili enostavnejši sestavi, se je tudi delavstvo začelo zanimati za stenografijo. Pri tem so razni sestavi našli vhod v delavske vrste. Najuspešnejše se razširjajo najenostavnejši sestavi. Statistika delavskega stenografskega gibanja iz predvojne dobe (novejših podatkov žalobog nimamo na razpolago) izkazuje, da je delavska stenografska zveza v Hamburgu v svojem področju tekom l. 1913. podučevala 5000 delavcev v Stolze-Schreyevem sestavu. Poleg hamburske zveze obstoje še delavske stenografske zveze v Berlinu in Hanovru, ki goje isti sestav.

Na Dunaju obstoje tri delavske stenografske organizacije, ki goje vsaka drug sistem. Najmočnejša je »Phonographia« (Faulmann), ki je pred izbruhom vojne imela deset podružnic in je izdajala svoj lastni list. Potem sledi »Vorwärts« (Stolze-Schrey) in končno delavsko stenografsko društvo »Gabelsberger«. Poslednje je najšibkejšje, kar je umljivo, ker je treba za pouk v tem sestavu zelo mnogo truda in časa, ki ga delavstvu ne preostaja.

V Beljaku je stenografsko društvo »Einheit« (Stolze-Schrey) že l. 1908 prešlo popolnoma v delavske roke, ker se zasebni in drugi nameščenci, za katere je bilo nekaj let poprej ustanovljeno, niso zanimali.

Podlistek.

Dragiša Lapčević:

Edinstvo in solidarnost delavskega razreda.

(Konec.)

5. Zakon o zaščiti države bo odpravil le ujedineni proletarijat z naporno borbo, ki jo bo vodil cel delavski pokret. Zakon je naperjen proti proletariatu, ki stoji na skrajni levi, služi pa kapitalistom v boju proti vsemu delavstvu. Pravijo, da je ta del proletariata proti državi. V Rusiji se bori proletarijat za osamosvojitve te velike države. Zakon si je napravila buržuazija zato, da razbije delavske organizacije in onemogoči delavski boj. Danes je bolj kot kedaj ta zakon naperjen proti vsemu delavstvu, saj vidimo, da so mnogi bivši ekstremisti in levizariji bili odlikovani z različnimi redovi in medaljami. Zakon je namenjen vsem onim, ki so za odpravo krivičnega družabnega reda in so proti zasebni lastnini. Tisti, ki se upirajo kapitalističnemu izkoriščanju delavskega razreda so po zakonu o zaščiti države protidržavni elementi in spadajo po ideologiji buržuazije pred sodišče. Takih zakonov je proletarijat imel že zelo mnogo. Glasoviti »Sozialistengesetz« v Nemčiji je nekaj zelo sličnega. Buržuazija se poslužuje tega orožja, odkar ji je proletarijat odrekel udano pokorščino. Te zakone more uničiti le proletarijat, ki bo ujedinen v enotni in močni organizaciji.

stva. Ce je bil kedaj potreben proletariatu revolucionarni klic Karla Marksa: »Proletarci vseh dežel združite se!« tedaj mu je danes. Delavstvo pa naj ta klic tudi vpoštevaja in se po njem dosledno ravna.

Delavsko stenografsko gibanje.

Znanje stenografije je bilo spočetka skoraj izključna last izobražencev. Dolgo dobo se ni mogla stenografija udomačiti v širših ljudskih krogih. Glavni vzrok temu je bila skrajno težka priučljivost in zamotanost sestava. Zanimivo je listati po raznih zapiskih, kako je ženijski izumitelj Gabelsberger sam prejel svoj izum. V učne tečaje je sprejemal samo take udeležence, ki so imeli zadostno predizobrazbo. Za širše ljudske sloje pa je bila stenografija s sedmimi pečati zapečateni knjiga.

Šele potem, ko so razni stenografi, kakor Stolze, Faulmann, Arluds, Roller, Schrey in mnogi drugi skušali poenostaviti stenografijo — vsak na drug način — je prišlo do tega, da se je začela stenografija bolj in bolj širiti med ljudstvom. Vsak izmed teh je sestavil svoj poseben sestav, vsi pa temeljijo več ali manj na podlagi, ki jo je ustvaril Gabelsberger. Reforme so se izvršile največ v smeri enotnega označevanja samoglasnikov in boljše razdelitve znakov.

Naše organizacije.

Kovinarska stroka.

Vstop članov. Ker sprejemajo nekatere podružnice nove člane, ne ozirajo se na določbe pravilnika, sporočamo, da bomo v naprej zavrnili vsako pristopno izjavo, v kateri ne bo vseh podatkov, ki so predvideni v »Pristopni izjavi«. Istotako bomo zavrnili pristop onih članov, ki ne bodo vstopili v tisti razred, v katerega po svojem zaslužku glasom pravilnika spadajo. — Tajništvo Osrednjega društva kovinarjev.

Izredni občni zbor Sekcije strugarjev se vrši dne 24. t. m. ob 9. dopoldne v društvenih prostorih s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo funkcionarjev. 2. Sprememba pravil. 3. Zadržno gibanje. 4. Volitev odbora. 5. Razno. — K občnemu zboru vabimo tudi one strugarje, ki še niso v sekciji.

Izredni občni zbor podružnice kovinarjev v Celju se bo vršil v nedeljo, dne 24. junija ob 8. uri dopoldne v gostilni pri »Janžekcu«. — Odbor.

Majska zbirka v Celju. Na prvomajski slavnosti so celjski sodrugi kovinarji z nabiralnimi polami nabrali znesek 955 dinarjev. Odbor kovinarjev je ta denar razdelil sledeče: celjskemu pevskemu društvu »Naprej« je daroval 400 dinarjev; 200 dinarjev je podaril brezposelnim kovinarjem v Litiji, 355 dinarjev pa je odbor naložil v Hranilni oddelek Konzumnega društva. Zadnji znesek bo kot podlaga služil stavkovnemu skladu kovinarske podružnice.

V slovo! Zgubili smo ga zopet. Odšel je iz naših vrst zopet en bojevnik. Zapustil nas je naš sobojevnik in sodr. Emerik Stalzer. Njegovo marljivo in požrtvovalno delo za boljšo bodočnost delavstva in to posebno v Kamniku bo rodilo obilo sadu. Odšel si pač od nas, Tvoje utrjeno in izmožgano telo smo položili v hladno zemljo, ali Tvoj duh bo ostal med nami, dokler se ne bomo vsi ponižani in razžaljeni gredli v žarkih resnične svobode in boljše bodočnosti. Kamniški kovinarji Ti bodo ohranili dotlej trajen in zvest spomin!

Kemična stroka.

V Hrastniku in Zagorju se je rešil dne 6. junija t. l. po intervenciji tajništva delavske zbornice spor, ki je nastal radi izplačevanja diferenc med mezdami in naraščajočo draginjo. Dosegel se je sporazum in to v korist delavstva.

V kemični tovarni v Ljubljani se je rešilo sporno stanje, ki je nastalo radi zahtev delavstva za izboljšanje gnotnega stanja. Dne 15. junija se je vršila mezdna intervencija tajništva delavske zbornice. Rezultat razprave je bil dovoljen, čeravno je bil g. obratovodja mnenja, da se brez delavske organizacije lahko stori marsikaj.

V tovarni za klej v Ljubljani se je zaposleno delavstvo strokovno organiziralo in priključilo našemu Osrednjemu društvu. Organiziralo se je 126 delavcev. Delavstvo tega podjetja se je prostovoljno, brez vsake agitacije organiziralo z namenom, da v bodoče izboljša svoj stanovski položaj, ter nudi pomoč ostalemu delavstvu s svojo solidarnostjo.

Prevalje. Podružnica papirniških delavcev je imela dne 10. t. m. članski sestanek, na katerem so se prečitati sklepi skupščine Osr. društva kem. del. z dne 3. t. m. Sprejel se je predlog, da se prično tedenske diskusije. Diskusije se bodo vršile vsako nedeljo popoldne na domu predsednika. Želimo, da delavstvo tudi dejansko pokaže veselje do izobraževalnega dela. Predlog Osr. društva glede povišanja prispevkov je bil sprejet na sestanku pred skupščino in sicer najširši; ker pa se je na skupščini Osr. društva sprejel le srednji predlog, zato je delavstvo na sestanku dne 10. t. m. ponovno sklenilo, da se ravnamo po najširšem predlogu in po sklepu podružnice. S tem je delavstvo dokazalo, da brez setve ni žetve. Prečitani so bili tudi list »Delavec«, o katerem pa se nismo mogli natančno baviti, ker je bila ura že zelo pozna.

V mezdnem gibanju se nahaja delavstvo tovarne za dušik v Rušah in cementne tovarne v Mojstrani. Delavstvo

naj ne išče dela v teh dveh tovarnah, dokler ne objavimo, da je mezdno stanje zaposlenega delavstva povoljno rešeno.

Usnjarska stroka.

Letni občni zbor ljubljanske podružnice čevljarjskih pomočnikov se je vršil dne 10. junija t. l. v restavraciji »Zlatorog«. Na občnem zboru so odborniki poročali o poslovanju podružnice. Vsa podana poročila je vzelo članstvo na znanje. Odboru se je izrekla soglasna zaupnica. Nato se je izvolil nov odbor, (v katerem sodrug Kutnjak ni sprejel iz zdravstvenih ozirov nobene funkcije) v katerega so bili voljeni: za predsednika: Lovro Jakomin, namest. preds.: Ivan Klaužar; za tajnika: Ivan Alijančič; za blagajnika: Matevž Vivot, za namestnika blag.: Ludvik Ponutti; za preglednika: Franc Prijol in Anton Jager; v odbor: Andrej Zupančič, Maks Škrl, Anton Suban in Jože Kramar. — Delovanje podružnice: podružnica je imela od zadnjega občnega zbora l. 1922. do junija 1923 26 odborovih sej, 15 zaupniških sestankov, 9 mesečnih shodov in 12 članskih zborovanj. — Pri zaključku občnega zbora je s. Jakomin pozval navzoče člane, naj izpolnjujejo svoje članske dolžnosti. Ne pustimo, da nas bodoči boji ne prehitijo in dobe nepripravljenih.

Došli obračuni. Osrednje društvo je sprejelo v mesecu maju sledeče obračune: Podr. usnj. Maribor za marec Din 968.70; podr. usnj. Šoštanj za mesec marec Din 962.06; podr. usnj. Slovenjgradec za mesec april Din 213.75; podr. usnj. Ptuj za mesec april Din 1187.94; podr. usnj. Radeče za mesec april Din 135.65. Nabiralna pola št. 18 čevlj. Ljubljana, Din 94.—

Zveza industrijev v Ljubljani je na zahteve usnjarskega delavstva z dne 10. maja in na urgenco z dne 2. junija t. l. odgovorila, da se mezdna pogajanja ne morejo razpisati, to pa iz razlogov, ker se nahaja usnjarska industrija pred hudo krizo. Poleg teh intervencij so urgirali pri posameznih podjetjih tudi zaupniki. Podjetniki so odgovorili, da je predvidevati zboljšanje valute, dobro letino, kar bo imelo za posledico znižanje cen. Res je, da se naša valuta dviga, a delavstvo radi tega prav nič ne občuti padanja cen. Tako torej varajo organizirani industriji delavstvo, ki radi svoje nezavednosti, razcepljenosti in indiferentnosti nima moči, da bi odbijalo vse napade kapitalistov.

Rudarska stroka.

Valenje. V nedeljo, dne 17. t. m. je imela neodv. strok. org. shod, katerega so se udeležili tudi nekateri člani »Unije«. Nastopil je neki Zorja, ki je strašno smešen človek. Natančno je vedel, koliko kapitalistov in bivših ministrov ima amsterdamska internacionala. Rekel je, da se mu čudno zdi, da imajo klerikaleci več članov kakor »Unija«, čeprav niso razredna stranka. Čudno je, kdo ga tako natančno informira. Najbrž kakšni višji dušni pastirji, ker so nekateri člani neodv. org. stvorili nekakšno zvezo z njimi pri ljubljanskih občinskih volitvah. Zlastno je to, da člani neodv. org. hujskajo naše člane, češ »Unija« bo zopet prispevke zvišala. Ker jih smatramo za poštene, delajo to najbrž po nalogu Zorje. Če boste hoteli delavstvo pridobiti, ga boste morali prepričati, kajti z lažmi in obrekovanjem ne bo šlo. Zorja je govoril tudi o ujedinenju, ni pa povedal kako naj se ujedinenje izvrši. — Imel je tudi nekaj sto izvodov lista »Strok. borba«, katerega mislijo kolportirati med tukajšnjim delavstvom. V tem listu je razen nekaj stvarnih člankov tudi nekaj prazen dihih napadov na »Unijo«. Piše med drugim o nekem shodu, kjer je bilo komaj 6 ljudi. Če že hočete, da blatimo drug drugega, Vam povemo sledeče: Pred par tedni bi se imel vršiti tukaj občni zbor podr. neodv. org. Kot govornik je nastopil Kolšek iz Trbovelj, ki je pozivljaj, naj gredo člani v posebno sobo. Gostilniška soba je bila polna članov pa ni bilo skoro nič. Kolšek je seveda moral priznati, da je navzočih komaj nekaj članov. Kolkor pa jih je bilo, ti so se začeli med seboj pripraviti radi nekega svojega člana, ker so ga dolžili, da je pri volitvah agitiral za radikale. Ali je bila to resnica, to nas ne briga. Lahko bi napadali na demagoški na-

čin, pa tega nismo storili, ker vemo, da to škoduje le pokretu. Govoril je tudi o ujedinenju. Prav je imel neki delavec, ki mu je rekel: Kako naj se ujediniš, ko se pa vi sami med seboj pripravate. Prepričan je trajal tako dolgo, da se je Kolšek odpeljal z vlakom. Ta članek nismo napisali mogoče radi odbornikov podr. neodv. organizacije, ampak za kričeč vzgled, kako se delati ne sme. Če bomo v listih drug drugega blatili, bomo šli rakovo pot; to velja za vse delavske organizacije. — Če ne bomo delavstva prepričali, da je vsak trajen uspeh mogoč le po discipliniranih razrednih organizacijah, jih tudi ne bomo, če bomo razpečevali med našim delavstvom sto in sto listov. Še nekaj! Zorja je omenil, da je stranka za nič, kjer odločujejo ravnatelj. Če misli s tem »Unijo«, mu povemo sledeče: Mi imamo člane, ki so že osiveli v delavskem gibanju in dosegli tudi precejšnje uspehe. Če prav kdo izmed njih ni delal tako, da bi bili vsi zadovoljni, moramo priznati, da so tisti, ki imajo svoje članske knjige že desetletja v redu, res poštenjaki. Ko bi vsi delavci tako delali, bi bili razni Zorji v Sloveniji emogoči. — Zavedni rudarji.

Vestnik »Svobode«.

Občni zbor ljubljanske podružnice »Svobode« se bo vršil v torek 10. julija t. l. (ne kakor smo zadnjič javili) v mestni posvetovalnici na magistratu v Ljubljani. Vsi sodrugi iz Ljubljane so dolžni, da se zbora udeležijo.

Člane ljubljanske podružnice »Svobode« opozarjamo, da čimprej poravnajo zaostalo članarino. Članarina se pobira vsak večer od 6.—1/27. ure zvečer v centralnem tajništvu »Svobode«, v Zidovski ulici 1. l. Vsi oni, ki do občnega zbora ne poravnajo članarine, se po § 13, točka c) podružničnih pravil črtajo iz seznama članov.

Vsi pevski odseki »Svobode« in delavska pevstva društva, ki mislijo sodelovati na II. vsedelavskem zletu v Mariboru pri sprejemu gostov na kolodvoru s pesmima »Socialistična korčnica« (ne »Vzbujenje duhov«, kakor je bilo zadnjič objavljeno) in »Naprej«, naj se takoj obrnejo na podružnico »Svobode« v Mariboru, da jim pošlje partiture za ti dve pesmi. Zadnji čas je, da se pripravite za II. vsedelavski zlet v Mariboru. Prijave sprejema centralno tajništvo »Svobode«, Ljubljana, Zidovska ul. 1 l. nadstropje do 25. t. m. Na poznejše prijave se ne bomo ozirali. Udeleženci naj zahtevajo poleg zletnih izkaznic tudi izkaznice za obed. One, ki reflektirajo na skupni obed, naj do 25. t. m. naznani, koliko želijo izkaznice za obed. En obed stane 15 Din. Denar je poslati naprej. Na prijave brez denarja se ne oziramo, kakor tudi ne na poznejše prijave. Zletna izkaznica stane 6 Din in velja za vse prireditve v Mariboru. — Vstopnico za vožnjo je treba posebej kupiti. Naznanjamo, da bomo lahko preskrbeli posebni vlak, če se do 25. t. m. prijavi zadostno število udeležencev. V ugodnost prijavljencev je, da se takoj prijavi. Glede odhoda vlakov, hrane in stanovanja še pravočasno objavimo.

Vsedelavski zlet. Vse, ki se name-ravajo udeležiti zleta opozarjamo, da je

zadnji čas za prijavo do 25. t. m. Sprejema jih centralno tajništvo »Svobode« v Ljubljani. Izkaznica za polovično vožnjo po južni železnici stane 6 Din in velja obenem za vse prireditve za časa zleta v Mariboru. Obenem z zletno izkaznico naj vsak naroči tudi izkaznico za obed. Ta stane 15 Din. Denar je vpslati za obed naprej. Vsak udeleženec kupi pri vstopni postaji pri blagajni celo enosmerno vozno karto, in da tam zletno izkaznico in vozno karto žigosati z mokrim postajnim dnevnim žigom. Tako žigosana karta velja v zvezi z izkaznico tudi za povratno vožnjo. Vozno karto je plačati na kolodvoru pri blagajni posebej. Prekinjenje vožnje ni dopustno. Vstopnica velja od 30. junija do 2. julija t. l. — Obenem pozivljamo vse pevce, da se najkasneje javijo do sobote 23. t. m. Vsi telovadni odseki »Svobode« naj takoj prijavijo število telovadcev in vrste orodja, na katerem bodo nastopili. Tudi naj javijo centrali »Svobode« imena dveh delegatov in pošljejo predloge glede telovadbe. — Zborovanje se vrši 30. junija ob 2. pop. v Ljudskem domu, Maribor, Ruška cesta št. 5.

Delavske telovadne enote »Svobode«. Po zgledu čeških del. tel. enot. so se tudi pri »Svobodi« ustanovili telovadni odseki, ki naj skrbijo za telesno vzgojo delavstva, posebno pa delavske mladine. In opaziti je, da naše delo ni ostalo brez sadu. Pri mnogih podružnicah imamo danes že močne telovadne odseke, ki lahko tekmujejo že z drugimi telovadnimi društvi. Lep uspeh našega dela in naše moči in zavesti nam je pokazal prvi delavski telovadni nastop 25. junija 1922. na Jesenicah. Telovadni nastop je bil tudi ob priliki vsedelavskega zleta v Celju. Pa tudi ostali telovadni odseki so v svojih krajih priredili skromne telovadne nastope, da so pokazali uspehe svojega dela. Kaj pa premorejo naši tel. odseki danes, bomo videli na II. vsedelavskem zletu 1. jul. 1923 v Mariboru. Tedaj bodo vsi telovadni odseki nastopili skupno in vrše se že predpriprave za ta veliki dan. Na slednji zlet smo povabili tudi bratska telovadna društva iz drugih držav.

U. D. R.

Službeno glasilo. Da se more člane U. D. R. stalno in točno obveščati, je sklenil upravni odbor, da velja »Delavec« za službeno glasilo UDR. Vsi člani, ki niso strokovno organizirani in naročeni na list »Delavec«, bodo prejeli isti glasilo. Mesečno velja 3 Din ter se plačuje skupno s članarino.

Popoldanski pešizlet. V nedeljo 24. junija 1923 se bo vršil obvezen pešizlet za vse člane U. D. R. Zbirališče točno ob 2. uri popoldne pred šolo na Vrtači. Kdor se tega izleta ne bo udeležil, se tudi Vsedelavskega zleta v Mariboru ne more udeležiti v kroju U. D. R.

Udeležba U. D. R. na Vsedelavskem zletu v Mariboru. Glasom sklepa upravnega odbora se udeležijo Vsedelavskega zleta deputacija, kateri se pridružijo člani, ki bodo imeli do konca meseca junija že gotove kroje. — Upravni odbor U. D. R.

Razgled po svetu.

Tedenski pregled.

Ljubljana, 19. junija 1923.

Lozanska konferenca se vrši, vrši in vrši. Uspeh pa morejo beležiti samo lozanski hotelirji in pa — Amerika, ki je kot tihi opazovalec uporabila ugodno priliko in vskočila, ko so bili Grki tepeni od Turkov. Turkom se je posrečilo očuvati svoja rudninska bogastva v Mali Aziji, zato hočejo Zedinjene države z njo stopiti v razmerje dobrega tovariša; v ta namen se v kratkem prično pogajanja za sklep trgovinske pogodbe med obema državama.

Ko tarnajo ljudje po kavarnah, gostilnah in promenadah, da ni nič novega, se ozrimo mi nekoliko proti iztoku: proti Rusiji, ki je imela zadnje dni dva državna krča. Prvi je bil spor z Japonko, drugi trgovinski zapletljaji z Angleško. Obe neprilike se rešujeta povoljno. Znani Joffe, ki je svojčas podpisal brest-litovsko pogodbo, in ki sedaj vodi rusko poslaništvo na Japonskem, je

prejel do japonske vlade sporočilo, da je pripravljena pogajati se z Rusi. Obenem mu je izročila pogoje za sporazum. — Kar se tiče spora z Anglijo, bo to rešeno na ta način, da je službeni sovjetski Rusiji uspelo, da ne bo Angleška več podpirala ruskih izseljencev, ki delujejo proti sovjetom, Rusija pa je s svoje strani pristala na pogoje, ki jih je stavila Angleška glede ruske revolucionarne propagande v inozemstvu.

Ko živimo v dobi revolucij, naj omenimo še, da se vrši na Kitajskem že nekaj let krvava revolucija. Ko je padel zid omejenosti, takozvani kitajski zid, je zadela Kitajce nova šiba božja. Dobili so revolucije in generale. Menda ta hip nikjer na svetu ni toliko generalov kot na Kitajskem. In vsi ti generali se neusmiljeno koljejo. Vsak pa ima namen polastiti se prestola. To razdiralno akcijo seveda podpira Japonska, ki preži na plodne kitajske ravnane kot ris na srno.

Revolucija na Bolgarskem je stopila v drugo stanje. Meščanski krogi so, podpirani od inozemskih držav, ki jim je na tem, da se ojačijo Koburžani, ujeti Stambolijskega, ga ubili, zatrli začasno uporno gibanje in se polastili vse moči v državi. Omenjamo, da se nam zdi ta uspeh le prehodni, ker se 90 odstotkov seljakov ne bo dalo vladati manjšini meščanov iz Sofije ali Plavdine. Sicer je nova vlada, ki ji načeluje profesor Cankov, zvišala število vojaštva in se zavarovala zlasti proti Jugoslaviji, vendar ne stoji prav trdno, ker se z druge strani pripravljajo kmetski upori. Pri tem se je naša vlada v našo srečo zopet nesmrtno blamirala. Ropotala je z orožjem, premikala čete in posadke, pa so v Parizu grdo pogledali — in vse je obstalo. Do vojne tako ne pride.

Pri tej priliki menijo Madžari, da bi bilo umestno pomagati Jugoslaviji. Madžarski fašisti, znani pod imenom »probujačji« se Madžarov »so organizirali napade na naši severni meji. Stvar seveda ni nevarna, saj imamo dovolj vojaštva.

V Bratislavi na Češkoslovaškem je bila prošli teden odprta podonavska konferenca. Zakaj jo omenjamo? Donava je za vse države srednje Evrope silno važna kot prometno občilo, ker so vodna pota mnogo urnejša od železnic. Dejstvo, da se je ravno ob rekah razvila prava kultura, je dalo mnogo misliti. Donava je služila že od nekdaj za občilo med državami srednje Evrope. Med vojno je izgubila svoj pomen, ker so jo posamezne države razkosale, sedaj pa prihaja njena pomembnost zopet v poštev. Da uredi vprašanje, kako naj se Donava pripravi za mednarodno trgovsko pot, zboruje omenjena komisija v Bratislavi.

Seje naše narodne skupščine se nadaljujejo, prav tako delo v posameznih parlamentarnih odborih in odsekih. Pozitivnih uspehov ni, ker jih ne more biti.

Pouk in razvedrilo.

* V Ameriki obujajo mrtve! Neki clevelandski zdravnik je nedavno odkril način obujanja mrličev. Posrečilo se je oživeti mrtveca, ki je umrl, ker je zavžil preveliko množino kloroforma (strup). Kako se je to posrečilo? Mrliču se je vbrizgalo v srce tekočino, ki se imenuje adrenalin. Ta tekočina se nahaja v žlezah nad ledvicami in nadzoruje zalogo krvi v telesu ter delovanje srca. Ko pride adrenalin v srce, ga prisili, da prične delovati znova, prične biti; istočasno pa se mora z umetnim dihanjem spraviti v pljuča zrak. — Metoda obujanja je zelo verjetna. Velja pa le za one, ki so se zadušili, utopili ali pa so bili usmrčeni od električnega toka in niso predolgo mrtvi. Ne obnese se metoda obujanja pri onih mrličih, ki so podlegli kaki bolezni. — Glavno pri načinu obujanja mrličev je pač to, da se spravi srce v gibanje. Adrenalin vsekakor učinkuje toliko, da prične srce biti. — Kakšne posledice pa bo imel ta uspeh, moderne medicine? Spremeniti se bo moralo obsojanje in usmrčenje zločincev z električnim tokom (kar je posebno v navadi v Ameriki). Če je mrlič že dalje časa nedotaknjen, potem je ta metoda brezuspešna; tudi pri boleznih, ki uničijo ali oni ud ali organ telesa, je ta metoda neporabna.

* Zdravniški čudeži. Med najbolj težke operacije lahko brez dvoma prištevamo operacijo krvnega obtoka, ki se je posrečila v Ameriki meseca aprila nekemu zdravniku, ko je dal oče svojo kri svoji en dan stari hčeri. To dete se je rodilo prezgodaj, radi česar je bilo tako slabotno, da je moralo na operacijo. — Majhne množine očetove krvi so zdravnik prelili v žile malega deteta. Posrečilo se je to z aparatom za pretakanje krvi. Njegov iznajditelj je Lester Unger, ki je imenovano operacijo vodil. — Malemu otroku so odprli žilico na desni roki. Rana je bila tako majhna, da je bilo težko vtakniti vanjo drobne in otle iglice. Odprtine so potem zašili z enim samim šivom.

Največji sovražnik napredka je nevednost. — Prilgi luči in širi svetlobi!

* Mravlje oblegajo mesto. Ameriško mesto Merrill je doživelo izreden dogodek. Njegovi prebivalci so morali zabarikadirati vrata in okna pred ogromnimi množicami črnih mravelj, ki štejejo milijone in milijone in so napadle omenjeno mesto. Ogromne mase teh mravelj spadajo med mravlje-krilate. Vnela se je med mravljami in prebivalci pravcata bitka. V bitki, ki je trajala cel dan, so se mravlje pričele griziti med seboj. Hodniki, ulice in ceste so polne poklanega mrčesa. — Med roji teh mravelj in med človeškimi roji ni veliko razlike. Leta 1914. so se organizirali roji človeških bitij, ki so poplavalili polja in dežele, ter jih uničili. Ko so izvršili organizirano delo, so se po živalskem vzgledu pričeli v veliki zmešnjavi trgati med seboj. Do danes se niso utrudili. Vsi mrčesi skupaj niso napravili toliko škoda, kakor človeška »kultura« in »civilizacija« v devetih letih. Napredoval je človek in si zboljšal orožje proti mrčesu in se zavaroval, ali pa vsaj zmanjšal uničevanje svojih lastnih sadov?

* Kaj napravijo čebele? Ljubitelj čebel je izračunal, da obišče čebela skoraj 12 milijonov cvetov, predno pridela en kilogram medu. Pri tem računu je vpošteval samo one cvetove, ki nudijo čebelam največ sladkornega soka, ki služi izdelovanju medu. Kako obiskuje čebela cvetove: rdečo deteljico šest milijonkrat, rumene cvetove regrata 125 tisočkrat, grahorico 4 milijonkrat, akacijo poldrug milijonkrat, fuksijo stotisočkrat, grahov cvet osemstotisočkrat. — Zelo važno je to, da prenašajo čebele cvetni prah ob cvetu in jih na ta način oplodijo. Računajo, da je korist, ki jo s tem prinaša čebela v rastlinstvu in poljedelstvu sploh še vedno večja od koristi čebelinega medu in voska.

* Kako občutijo barve živali? O tem vprašanju so se učenjaki že precej prepirali. Nemški profesor Hess je s svojim znamenitim poizkusom dokazal, da ribe, raki, žuželke, gosenice, muhe itd. občutijo razne barve tako, kakor jih občuti človek, ki je izgubil vid. Imenovane živali je dejal v svetlo stekleno posodo (za ribe in rake je rabil vodo) in napravil v posodi mavrične barve s pomočjo aparatov. Jasno je, da bodo te živali šle na prostor, ki je najsvetlejši. Za človeka je najsvetlejša barva pri mavrici rumena. Omenjene živalice pa so se vse zbrale na polju, ki je bilo razsvetljeno z zeleno barvo, ki je torej za te živali najsvetlejša. Važno je sedaj to, da je tudi za človeka, ki je izgubil vid, zelena barva najsvetlejša. Ribe, raki, muhe in gosenice so torej za barve popolnoma slepe in ne razlikujejo rdeče, rumene zelene, modre ali še kake druge barve, temveč obstoja zanje samo svetlosiva in temnosiva barva.

* Kakšen apetit imajo kače? Velike kače v vročih pokrajinah imajo čudovito ugodnost, da si lahko usta zelo razširijo. Ne samo usta, temveč tudi cel požiralnik in ostale organe, ki služijo prebavljanju. Zgodi se, da ulove ogromen plen, ki ga popolnoma prebavi. Posledica tega je, da postanejo lene in da po cele mesece ne potrebujejo po taki pojedini nobene hrane. Neko muzejsko vodstvo, ki je dobilo iz Indije več takih kač, ki so bile nekaj izrednega. Kača Piton so jo n. pr. dobili, je merila sedem metrov. V notranjosti telesa so tekom enega leta dobili 100 kokoši, 14 manjših živali, henguruja in celega psa. Druga kača, ki je bila dolga 5 metrov, je požrla 24 kokoši, 2 psa, 2 morskara prašička in več vrečarjev (so živali, ki imajo posebne vreče, v katerih nosijo svoje mladiče). Kača Kobra, ki jo je sprejelo imenovano vodstvo muzeja, je bila dolga poldrug meter. V njej so našli 55 podgan in 50 žab.

* Največji zvon na svetu. Kakor je mogočna umetnost vlijanja velikih zvonov, tako je tudi doživela neprijeten dogodek v zgodovini. Največji zvon na svetu, ki ga je izdelala spretna roka livarja, ni nikdar zazvonil živemu in mrtvemu človeku. — V Kremlju (Moskva), stoji pred bogato okrašeno cerkvijo carja Ivana. Ko so v zvonik te cerkve vlekli leta 1935 največji zvon, kar jih je kdaj videlo človeško oko, se je udrla leseno ogrodje in oder in v zemlji si je pri padcu izkopal 6 metrov globok grob. Ta grozna masa in učinek njenega pad-

Kako se pripravili na Vsedelavski zlet?

Prijavi udeležbo tajništvu „Svobode“, Ljubljana, Židovska ulica št. 1. — Pošlji na ta naslov 5 Din za izkaznico, ki ti bo služila za vse mariborske prireditve, 15 Din pa za kosilo. Vse druge natančnejše podatke poišči v „Vestniku Svobode“ in na lepakih!

ca je bila mogoča ravno radi velike teže, ki ni znašala nič manj nego 200.000 kilogramov. En sam majhen kos, ki se je odločil od zvona, je tehtal 11.000 kilogramov. Celo stoletje je ležal v grobu, ki si ga je sam izkopal ta kolos. Na povelje carja Nikolaja I. so ga izkopali in ga postavili na zidan podstavek. — Zvon je 8 metrov visok in ima v najširšem obsegu 20 metrov širine. V notranjosti zvona ima dovolj prostora 25 ljudi.

Razno.

— Kako vodijo delavci tovarno. Ernest Wright, ki je lastnik ameriške tovarne za izdelovanje tekočine, ki ohrani svežost slanine in šunke ter je tudi nje iznajditelj, je poleti leta 1918. zapustil mesto za mesec dni, ne da bi komu povedal, kam je odšel. Delavcem v tovarni ni postavil nobenih pogojev; rekel jim je le, naj sami vodijo tovarno, kakor pač znajo. In delavci so tovarno upravljali sami tako, da je vladal pri povratku podjetnika popoln red in produkcija se je znatno dvignila in izboljšala. — L. 1921 je odpotoval imenovani podjetnik na Japonsko. Med njegovo odsotnostjo so napravili delavci lep dobiček, poleg tega, da so si izplačali višje plače. Pri povratku je tovarnar izjavil: »Zdaj sem prepričan, da so delavci dobri upravitelji in lahko obratujejo tovarno po moji smrti. Zato sem napravil v moji oporoki, da so delavci edini dediči tovarne in njenega imetja.« — Dobro, ki te tovarne znašajo danes pol milijona dolarjev.

— Kinematografi nadomeste šolske knjige, tako meni slavn angleški izumitelj neštetihih aparatov Edison. Otroci današnjih šolskih otrok bodo vzgojevani v šolah, kjer bo nadomestilo kinematografsko platno in predstavljanje slik današnje šolske deske (table). Kinematografske slike bodo izpodrinile šolske knjige in deske. Edison ne meni pri tem hitrega migotanja slik, pač pa slike, ki se bodo vrstile počasi druga za drugo in ne tako kakor danes, ko pomeni kinematograf veliko narodno škodo (koliko mladih ljudi izgubi že prav zgodaj vid). — Marsikaj, kar nam je danes nekaj vsakdanjega, se je zdelo našim prednikom nemogoče. Ali napredek gre vedno svojo pot naprej! To mnenje se bo brez dvoma uresničilo, če drugje ne, pa v Ameriki. Vsaj razvoj kinematografa in kinematografskih gledališč nam to potrjuje.

— Umori in atentati. V zadnjih devetih letih smo imeli celo vrsto političnih umorov. Prvi v Sarajevu, drugi v Parizu, prvi radi tega, ker je bil umorjeni militarist in imperialist, drugi Jaurès, je padel, ker je propagiral bratstvo med narodi. Padel je tudi čudoviti Rasputin, ruski car, avstrijski ministerski predsednik, predsednik poljske republike, precej nemških ministrov, jugoslovanski minister v pokoju. Zadnja sta padla Vorovskij in Stambolijski. Toda atentati še niso sedaj pri koncu. Lista »grešnikov« še ni izčrpana. Na Ogrskem je padlo na tisoče in tisoče socialistov in komunistov; isto na Bavarskem, v Italiji, v Nemčiji itd. Boj med mravljami v Ameriki je le primer in slika človeške družbe.

— Ali so ali niso potrebni? Namreč kralji! V Evropi je sedaj precej republik, ki jih pa obkroža precej kraljevin na vseh štirih straneh. Svetovna vojna, je pahnila s prestola cesarja Nemčije, zamenjala pa ga je nezadovoljna Bolgarska; nič več ne vodijo državne ladje in njenega krmlila, ker jadra ladja tudi brez njih prav lepo naprej. Na skratnem prestolu pa jih je še vendarle precej, ki pa igrajo le figuro šahovskega kralja. Tako so te lutke na Angleškem, Švedskem, Danskem, Španskem, Belgiji itd. In sedeli bodo na prestolih le tako dolgo, dokler bodo služili udano in koristno svojim prvim slugam. Koristni pravijo, da so kralji, a vendar bi ljudstvo tudi brez njih izhajalo.

— Kaj pravi egipčanski kralj Tut? Staremu egipčanskemu kralju Tutu najbrže sedanji svet nič kaj ne ugaja. Vsaj iz razgovorov, ki jih prinašajo mnogi časopisi, je to razvidno. Na vprašanje, kaj meni o sedanjem svetu, je odgovoril kralj Tut: »Čudne reči se gode danes po svetu, ali vendar nič novega ne najdem. Iznašli so ljudje čudno stvar, ki jo imenujejo demokracijo. Trih ubogih vladarjev je to. Tako-le menda napravijo: razpišejo volitve, postavijo kandidata. V škatle mečejo volilci papir v nadi, da si izbere najboljši zlo, izbere pa si navadno najslabše. — In apostol nove svobode: Wilson! Kakšna svoboda je to? Prisilna vojaška služba, kakoršno sem jaz že pred 3500 leti natovoril mojim sužnjem. Pravite, da smo bili mi zapravljevci in da je vaša demokracija boljša in cenejša. Koliko sedaj pomečete za ladje, za letala, za topove in podobne ropotije? Ali je razlika in napredek med nami. Ali ni vseeno, če zakopljem bogastvo in zlato v luknjo, kakor je grobnica ali pa vtaknem v korito, iz katerega žro vaši državniki in poslanci. — Potem vaše vojne! Ali je danes kaj drugače? Samo ta razlika je, da smo mi klali bolj poceni, medtem ko stane razne vlade vsak, ki je padel za »svobodno domovino« 25 tisoč dolarjev. — In stavke? Samo ena stavka je bila v času mojega vladanja. Sužnji so zahtevali več platna, da bi se oblekli. Ali jaz sem jim odtegnil hrano, zgubili so polovico na teži svojih teles in tudi platna so rabili polovico manj. In danes? Vaši vladarji izstradajo svoje mezdne sužnje tako nesramno, da poginejo od lakote. — In cerkve? Mnogo jih je bilo v mojih časih. Le imenovali so se drugače. Prisilili so ljudi, da so bili dobri in pokorni. Sedaj imajo ti hinavci že večjo prakso. Misli sem, da so moji duhovni največji sleparji z raznimi svetimi mačkami in biki ter podobnimi zverinami. Danes vidim, da so bili pravi anglejčki napram vašim verskim sleparjem.« Kaj se je torej spremenilo tekom 3500 let? Demokracija, svoboda, civilizacija, kultura so le krinke vladajočega razreda.

Iskre.

Najvažnejša revolucija, ki vodi do resničnega napredka, se širi v glavah ljudi. Tej je pripisovati resnični napredek.

* Žurnalisti, ki morajo pisati tako, kakor jim njih gospodarji ukazujejo, trdijo, da je socializem skrahiral. Gotovo je, da so v zmoti! Socializem ne more skrahirati, dokler ga ni. Čas za praktično presojanje socializma pride tedaj, kadar bo socializem kje v normalnih razmerah upravljal družbo. Take prilike še nikjer ni imel in je tudi sedaj nima. Zato tudi ni prilike za sodbo o socializmu.

V imenu Strok. kom. (P. odb. GDSJ.)
Izdajatelj: Franc Svetek.
Odgovorni urednik: Jože Berdajs.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

Čevlji domačih tovarov Peter Kozina & Ko z znamko »Peko« so najboljše in najcenejše. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo: Ljubljana, Breg št. 20 in Aleksandrova cesta št. 1.

Priporoča se velika izbira barvastega in navadnega bombaža, perila i. t. d.
KARL PRELOG,
Ljubljana, Stari trg št. 12.

PETER CAPUDER
LJUBLJANA, VIDOVDANSKA C. 2.
Ima v zalogi vse telovadne potrebščine.
Ima v zalogi kroje za U. D. R.
Ima v zalogi blago in vse potrebščine za kroje U. D. R.